

ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ КОЛЕДЖ»
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор ПВНЗ «Фінансово-правовий коледж»
Тамара ГУБАНОВА
«26» серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Захист прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я»

для здобувачів освіти

галузь знань
спеціальність
освітньо-професійний ступень
освітньо-професійна програма

08 Право
081 Право
фаховий молодший бакалавр
Право

вид дисципліни

Вибіркова (ВК 6.1)

Форма навчання	Денна
Навчальний рік	2023/2024
Семестр	Восьмий
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма підсумкового контролю	залік

Викладач: Бабич Яна Сергіївна

Затверджено: На 2023 /2024 н.р. Протокол педагогічної ради № 8 від 24.08.2023 р.

Пролонговано: На 202 /202 н.р. Протокол педагогічної ради № від . .202 р.

КИЇВ – 2023

Розробник: **Бабич Яна Сергіївна**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова циклової комісії загальноюридичних
дисциплін

_____ (Андрій Гавловський)
(підпис)

Протокол № 8 від «29» серпня 2023 р.

Схвалено науково - методичною комісією ПВНЗ «Фінансово-правовий коледж»

Протокол № 8 від «29» серпня 2023 року

Голова науково-методичної комісії _____ (Тетяна Мулянова)
(підпис)

ВСТУП

1. Мета дисципліни – ознайомити здобувачів фахової передвищої освіти із правовим статусом пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я; з'ясувати сучасні методи та способи захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я; поглибити розуміння проблем захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я, а також сформувані у здобувачів фахової передвищої освіти практичні навички, необхідні для такого захисту.

2. Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни:

1. *Знати* основні права людини, їх еволюцію, систему та механізми захисту; правовий статус пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я; способи захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я.

2. *Вміти* логічно, критично і системно аналізувати нормативні документи у зазначеній сфері, розуміти їх правовий характер і значення; вирішувати правові ситуації, пов'язані із захистом прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я; приймати обґрунтовані рішення щодо застосування правових норм при розв'язанні спірних питань у зазначеній сфері.

3. *Володіти елементарними навичками* роботи з навчальною та нормативно-правовою літературою, методикою законодавчої техніки для можливості надання пропозицій щодо вдосконалення вітчизняного законодавства; застосування наукових методів пізнання та правових способів розв'язання спірних практичних ситуацій у сфері охорони здоров'я.

3. Анотація навчальної дисципліни.

Форми викладання та методи навчання спрямовані на вивчення правових засад захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я, а також на опанування способів та особливостей їх застосування; формування у здобувачів вищої освіти здібностей до формування комунікаційної стратегії під час захисту прав пацієнтів та медичних працівників; набуття усталених практичних навичок ефективного вирішення, формулювання обґрунтованих пропозицій та рекомендацій щодо перспектив новелізації чинного медичного законодавства. Курс навчальної дисципліни передбачає вивчення чинного законодавства України з питань правового регулювання захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я та здобуття ними практичних навичок, необхідних для здійснення такого захисту. Пріоритетними для висвітлення у рамках навчальної дисципліни «Захист прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я» визначено такі питання: поняття та сутність захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я; юридична відповідальність за порушення прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я; захист прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я органами публічної влади; судовий захист прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я; звернення до міжнародних органів із захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я; альтернативні способи захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я.

4. Завдання дисципліни спрямовані на досягнення здобувачем фахової передвищої освіти таких компетентностей, як:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях у сфері захисту прав пацієнтів та медичних працівників сфери охорони здоров'я;
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій під час вирішення окремих правових колізій у сфері охорони здоров'я;

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінність громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні під час захисту прав пацієнтів та медичних працівників сфери охорони здоров'я;

- здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії медичного та фармацевтичного права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у захисті прав пацієнтів та медичних працівників сфери охорони здоров'я;

- знати і розуміти особливості реалізації та застосування норм національного законодавства та міжнародних стандартів дотримання прав пацієнтів та медичних працівників сфери охорони здоров'я;

- здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції і стратегії захисту прав і законних інтересів пацієнтів та медичних працівників у галузі охорони здоров'я.

5. Результати навчання за дисципліною:

Код	Результат навчання	Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
1.1	Знати теоретико-правові основи захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я; форми та способи їх захисту; особливості застосування відповідних способів захисту прав і законних інтересів пацієнтів та медичних працівників у зазначеній сфері	лекція, семінарське заняття, самостійна робота здобувача освіти	опитування в усній формі, дискусія доповнення до усної відповіді, підсумкова (модульна) контрольна робота	20%
1.2	Критично осмислювати положення чинного законодавства України у зазначеній сфері; знати основні теорії, принципи, методи і поняття медичного та фармацевтичного права з питань захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я;	лекція, семінарське заняття, самостійна робота здобувача освіти	опитування в усній формі, дискусія доповнення до усної відповіді, виконання тематичної наукової доповіді, презентація матеріалів тематичної наукової доповіді	20%
2.1	Вміти розв'язувати складні непередбачувані задачі і проблеми, пов'язані із захистом прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), вибір методів та інструментальних засобів, застосування інноваційних	семінарське заняття, самостійна робота здобувача освіти	опитування в усній формі, дискусія доповнення до усної відповіді, розв'язання казусів	10%

	підходів, що виникають під час захисту прав пацієнтів та медичних			
3.1	Вміти зрозуміло і недвозначно донести свої висновки, а також знання та пояснення, ідеї, проблеми, рішення, що їх обґрунтовують, власного досвіду до фахівців і нефахівців у сфері охорони здоров'я і права	семінарське заняття, самостійна робота здобувача освіти	опитування в усній формі, дискусія доповнення до усної відповіді, розв'язання казусів	10%
3.2	Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію у професійній діяльності, зокрема комунікувати з аудиторією, робити усні та письмові опитування, скласти управлінські та процесуальні документи з метою захисту порушених прав, свобод, законних інтересів пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я	семінарське заняття, самостійна робота здобувача освіти	опитування в усній формі, дискусія доповнення до усної відповіді, розв'язання казусів	10%
4.1.	Прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування під час вирішення окремих правових колізій у сфері охорони здоров'я	семінарське заняття, самостійна робота здобувача освіти	опитування в усній формі, дискусія доповнення до усної відповіді, розв'язання казусів	10%
4.2	Демонструвати здатність до розвитку професійних знань та оцінки стратегічного розвитку команди, що захищає права пацієнтів та медичних працівників; системно аналізувати правову позицію судів при розв'язанні медичних спорів	семінарське заняття, самостійна робота здобувача освіти	опитування в усній формі, дискусія доповнення до усної відповіді, розв'язання казусів	10%
4.3	Демонструвати здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності у сфері захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я	семінарське заняття, самостійна робота здобувача освіти	опитування в усній формі, дискусія доповнення до усної відповіді, розв'язання казусів	10%

PH18. Демонструвати вміння планувати та контролювати професійну діяльність.								
PH19. Демонструвати необхідні знання та розуміння суті та змісту основних правових інститутів та норм фундаментальних галузей права;								
PH20. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки;								
PH21. Самостійно готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях;								
PH22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях, демонструвати власне бачення шляхів розв'язання								

7. Схема формування оцінки.

Максимальна підсумкова оцінка за цю навчальну дисципліну становить 100 балів, з яких максимальна кількість балів за підсумками поточного оцінювання становить 40 балів, за результатами підсумкового оцінювання – 60 балів.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни формується шляхом додавання кількості балів, отриманих за результатами поточного оцінювання, та кількості балів, отриманих за підсумковою формою контролю залік; для успішного завершення вивчення дисципліни сума таких балів не може бути меншою ніж 60 балів.

7.1 Форми оцінювання

7.1.1. Форми поточного оцінювання:

- 1) опитування в усній формі, дискусія – від 1 до 4 балів за семінарське заняття;
- 2) доповнення до усної відповіді – від 1 до 4 балів за семінарське заняття;
- 3) вирішення задачі (казусу) – від 1 до 4 балів;
- 4) виконання тематичної наукової доповіді – від 2 до 5 балів;
- 5) презентація матеріалів тематичної наукової доповіді – від 1 до 5 балів;
- 6) підсумкова (модульна) контрольна робота – від 1 до 9 балів.

7.1.2. Форма підсумкового оцінювання: залік.

Залік проводиться у формі письмової залікової роботи, яка включає виконання тестових завдань. Максимальна кількість балів, які здобувач вищої освіти може одержати за виконання залікової роботи, становить 60 балів.

Перескладання результатів підсумкового оцінювання з метою покращення одержаної позитивної оцінки не допускається.

Складання заліку повинно здійснюватися з обов'язковим дотриманням здобувачем вищої освіти вимог академічної доброчесності.

7.1.3. Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти за відповідними формами оцінювання.

Опитування в усній формі:

4 балів – здобувач фахової передвищої освіти у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу.

3 балів – здобувач фахової передвищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

1 балів – здобувач фахової передвищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

Доповнення до усної відповіді:

4 бали – отримують здобувачі фахової передвищої освіти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, навели власні аргументи щодо основних положень даної теми.

3 бали – отримують здобувачі фахової передвищої освіти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що значно доповнює зміст виступу, поглиблює знання з даної теми та висловили власну думку.

2 бали – отримують здобувачі фахової передвищої освіти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що несуттєво доповнює зміст виступу і стосується другорядних питань виступу.

1 бал – отримують здобувачі фахової передвищої освіти, які виклали із суттєвими помилками матеріал з обговорюваної теми і загально доповнили зміст виступу.

Вирішення казусу:

4 бали – здобувачем фахової передвищої освіти в повному обсязі і самостійно опрацьовані всі питання казусу, аргументовано і послідовно пояснено правильне вирішення казусу, використані матеріали судової практики і є посилання на норми чинного законодавства України, виокремлені всі юридично значущі факти і сформульовані обґрунтовані правові висновки.

3 бали – здобувачем фахової передвищої освіти в повному обсязі і самостійно опрацьовані всі питання казусу, аргументовано і послідовно пояснено правильне вирішення казусу, є посилання на норми чинного законодавства України, виокремлені всі юридично значущі факти і сформульовані обґрунтовані правові висновки.

2 бали – здобувачем фахової передвищої освіти самостійно опрацьовані майже всі питання казусу, аргументовано і послідовно пояснена думка здобувача освіти на частково правильне вирішення казусу, є посилання на норми чинного законодавства України, виокремлені майже всі юридично значущі факти і сформульовані обґрунтовані правові висновки.

1 бал – здобувачем фахової передвищої освіти питання казусу опрацьовані частково, недостатньо повно аргументовано і послідовно пояснена думка студента на вирішення казусу, є посилання на норми чинного законодавства України, окремі правові висновки здобувача освіти за казусом є помилковими та/або недостатньо обґрунтованими.

Підсумкова (модульна) контрольна робота:

7-9 балів – здобувач фахової передвищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом; вільно, самостійно та аргументовано його викладає; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних та практичних питань; обґрунтовано формулює свою думку.

4-6 бали – здобувач фахової передвищої освіти в майже повному обсязі володіє навчальним матеріалом; вільно, самостійно та аргументовано його викладає; в цілому глибоко та достатньо всебічно розкриває зміст теоретичних та практичних питань. При

викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

1-3 бали – здобувач фахової передвищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом; викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

Роботи, що не відповідають описаним вище критеріям – оцінюються в 0 балів.

Залік–відбувається у формі тестування з 60 питань, де кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.

7.2 Організація оцінювання:

Мінімальний бал, який має бути отриманий здобувачем фахової передвищої освіти за відповідними формами оцінювання протягом семестру, складає 24 бали. Максимальний бал, який може бути отриманий здобувачем вищої освіти за підсумком навчання протягом семестру, складає 40 балів. Передбачені форми семестрового оцінювання сумарно не можуть перевищувати 40 балів.

Види поточного контролю обираються викладачем, який веде семінарські заняття, за погодженням з лектором та у відповідності з даною програмою.

При поточному контролі під час семінарських занять оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований здобувачем вищої освіти у відповіді, активність при обговоренні питань семінарського заняття, систематичність роботи на заняттях, результати виконання домашніх завдань.

Викладач, який проводить семінарські заняття, виставляє у визначений термін кількість набраних з поточного контролю балів і заносить їх у відповідні документи обліку успішності здобувачів освіти. У випадку відсутності здобувача освіти на семінарському занятті з поважних причин, він може відпрацювати пропущене заняття в позааудиторний час (час консультацій викладача), шляхом усного опитування, тестування, підготовки наукової доповіді. За результатами відпрацювання пропущеного заняття з поважних причин викладачем нараховуються бали. За невідпрацьовані заняття бали не нараховуються.

Дисципліна викладається протягом одного семестру. Викладач, який проводить семінарські заняття, має право звернутись до декана юридичного факультету про недопуск до підсумкового оцінювання студента, якщо під час семестру він не досяг мінімального порогового рівня оцінки (24 бали) тих результатів навчання, які не можуть бути оцінені під час підсумкового контролю. Про недопуск здобувача фахової передвищої освіти до підсумкового оцінювання викладач має подати в директорат Навчально-наукового інституту права подання з графіком можливих відпрацювань не пізніше, ніж за 10 робочих днів до початку періоду складання заліків. Для студентів, які упродовж навчання протягом семестру не досягли мінімального порогового рівня оцінки (24 бали) і, як результат, не допущені до складання підсумкової форми контролю (заліку), проводяться відпрацювання у формі, яка передбачена робочою програмою, максимальна оцінка за які не може перевищувати кількості балів, що дорівнює різниці між мінімальним пороговим рівнем оцінки (24 бали) та фактичною кількістю балів, що отримані здобувачем вищої освіти за всіма формами поточного контролю.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни.

Тематичний план лекцій і семінарських / практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	Самостійна робота
Частина 1				
Теоретичні основи захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я				
1.	Тема 1. Інституційно-правові засади захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я	4	4	8
2.	Тема 2. Юридична відповідальність за порушення прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я	6	4	8
Частина 2				
Методи і способи захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я				
3.	Тема 3. Захист прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я органами публічної влади	4	4	10
4.	Тема 4. Судовий захист прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я	4	4	8
5.	Тема 5. Звернення до міжнародних органів із захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я	4	2	8
6.	Тема 6. Альтернативні способи захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я	4	2	2
	<i>Підсумкова (модульна) контрольна робота</i>			
	Залік			
	ВСЬОГО	26	20	44

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **26 год.**

Семінари – **20 год.**

Самостійна робота – **44 год.**

9. Питання для самостійної роботи.

1. Поняття принципів охорони здоров'я.
2. Нормативно-правове регулювання сфери охорони здоров'я.
3. Поняття правового статусу пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я.
4. Права і обов'язки пацієнтів.
5. Права і обов'язки працівників сфери охорони здоров'я.
6. Класифікація прав людини у сфері охорони здоров'я.
7. Органи державної влади, що реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я.
8. Нормативно-правове регулювання прав пацієнтів в Україні.
9. Міжнародні нормативно-правові акти, що регулюють права пацієнтів.
10. Адміністративна відповідальність за порушення прав пацієнтів та працівників у сфері охорони здоров'я.

11. Цивільна відповідальність за порушення прав пацієнтів та працівників у сфері охорони здоров'я.
12. Кримінальна відповідальність за порушення прав пацієнтів та працівників у сфері охорони здоров'я.
13. Дисциплінарна відповідальності у сфері охорони здоров'я.
14. Методи захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я
15. Поняття способів захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я.
16. Сутність адміністративного оскарження як способу захисту прав пацієнтів та працівників охорони здоров'я.
17. Система суб'єктів адміністративного оскарження у сфері охорони здоров'я.
18. Процедура розгляду скарг пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я.
19. Процедура звернення до адміністрації медичного закладу (державного або приватного).
20. Процедура звернення до районних відділів та обласних (міських) управлінь охорони здоров'я при місцевих державних адміністраціях.
21. Процедура звернення до органів та підрозділів Міністерства охорони здоров'я.
22. Процедура звернення до управлінь захисту прав споживачів.
23. Процедура звернення до органів поліції та прокуратури.
24. Процедура звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (омбудсмена).
25. Процедура звернення до Президента України.
26. Захист прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я у порядку адміністративного судочинства.
27. Захист прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я у порядку кримінального судочинства.
28. Захист прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я у порядку цивільного судочинства.
29. Захист прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я у порядку конституційного судочинства.
30. Право на звернення до міжнародних органів із захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я.
31. Процедура звернення до Європейського суду з прав людини із захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я.
32. Проблеми практичного застосування захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я через Європейський Суд з прав людини.
33. Третейське судочинство як форма захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я.
34. Медіація як форма захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я.
35. Самозахист як форма захисту прав пацієнтів та працівників сфери охорони здоров'я.

10. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Гревцова Р.Ю. Права лікувально-профілактичного закладу та юридичні засоби їх захисту. *Управління закладом охорони здоров'я*. 2007. № 2. С. 10-14.
2. Гревцова Р.Ю. Правовий статус лікаря в Україні. *Управління закладом охорони здоров'я*. № 1. 2007. URL : https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3FMB_Pravo/Medychne-pravo.pdf

3. Гревцова Р.Ю. Юридична відповідальність медичних працівників за правопорушення у сфері охорони здоров'я. *Управління закладом охорони здоров'я*. № 4. 2007.
4. Долгіх, М.В. Теоретичні засади реформування механізмів публічного управління системою охорони здоров'я: дисертація. - К.: МАУП, 2021. - 255 с. URL : https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3FMB_Pravo/Dolhikh-M.V.pdf
5. Книш С.В. Адміністративно-правові відносини у сфері охорони здоров'я в Україні: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Тернопіль, 2019. 36 с.
6. Коробцова Н.В. Форми та способи захисту прав пацієнтів в Україні. *Науковий вісник Харківського державного університету НЮУ імені Ярослава Мудрого*. 2017. Випуск 5. Том 1. С. 95-98.
7. Литвин Н.А., Артеменко О.В. Забезпечення населення публічно-медичними послугами як гарантія реалізації конституційного права на охорону здоров'я. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 157-159.
8. Литвин Н.А., Артеменко О.В. Захист прав людини на охорону здоров'я в умовах пандемії COVID-19 з урахуванням гендерної складової. *Право.ua*. 2021, № 1. С. 42-48.
9. Литвин Н.А., Князька Л.А. Актуальні питання реалізації прав пацієнтів, яким надається медична допомога. *Малий і середній бізнес (Право, державо, економіка)*. Економіко-правовий науково-практичний журнал. 2017. № 3-4(70-71). С. 55-60.
10. Логвиненко Б.О. Публічне адміністрування сфери охорони здоров'я в Україні: теорія і практика: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2018. 43 с.
11. Майданик Р.А. Права людини в сфері охорони здоров'я: практикум. К.: Алерта, 2013. 116 с.
12. Медичне право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук. проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, доц. М.В. Менджул. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. 720 с.
13. Миронов А.Г. Адміністративно-правове забезпечення державного контролю у сфері охорони здоров'я. Дисертація. Запоріжжя – 2020. URL :
14. Мироненко Н.В. Проблеми нормативно-правових актів щодо захисту прав лікарів і пацієнтів. *Медична інформатика та інженерія*. 2017. № 1 . С. 38-42
15. Муляр Г.В. Адміністративно-правове забезпечення реалізації права на охорону здоров'я: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2020. 547 с.
16. Назарко, Ю.В. Конституційне право на охорону здоров'я в Україні та державах Європейського Союзу : порівняльно-правове дослідження : дисертація. - К., 2019. - 249 с. URL : https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3FMB_Pravo/Nazarko-YU.V.-Dysertatsiya.pdf
17. Руснак Л.М. Адміністративно-правове забезпечення права на охорону здоров'я в Україні: автореф. дис. .... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2016. 22 с.
18. Сізінцова Ю.Ю. Права пацієнтів та медичних працівників: формування захисту обох сторін. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. - № 2. С. 134-135.
19. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. С.Г. Стеценка. К.: Всеукраїнська асоціація видавців "Правова єдність", 2008. – 507 с.
20. Чеховська І.В. Медичне право України : навчальн. посіб. / І. В. Чеховська. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 480 с.

Додаткові:

1. Constitution of the World Health Organization. URL: https://www.afro.who.int/sites/default/files/2017-07/constitution_of_health_en.pdf (дата звернення 12.01.2020).

2. Sarana S.V., Fast O.O., Sydorenko V.V., Oliinyk O.O., Lytvyn N.A. Specific features of taxation in Ukraine for operations on the supply of health care services. *Georgian medical news*. No 11 (296) 2019. P. 160-165.

3. Teremetskyi V.I., Knysh S.V., Stratonov V.M. et al. Organizational and Legal Determinants of Implementing International Experience in the Health Care Sector of Ukraine. *Wiadomości Lekarskie*. 2019, T. 72. № 4. P. 711–715.
4. Галай В.О. Способи захисту прав пацієнтів в Україні: [науково-практичний посібник] / В.О. Галай. – К.: КНТ, 2009. – 72 с.
5. Гомон Д.О. Адміністративно-правове та організаційне забезпечення охорони здоров'я в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2018. 250 с.
6. Звернення до Європейського суду з прав людини / Автори-упорядники Р.О.Куйбіда, Т.В.Руда, літературно-тематичне редагування – Н.І.Петрова, заступник керівника Проекту USAID «Справедливе правосуддя». – К., 2016. - 76 с.
7. Злочини проти здоров'я населення, що порушують право на якісне забезпечення лікарськими засобами : монографія / [І.І. Митрофанов, А.М. Притула, Є.Л. Стрельцов] за заг. ред. Є.Л. Стрельцова. – Одеса: Фенікс, 2015. – 128 с.
8. Литвин Н.А., Артеменко О.В., Експертиза як додаткова гарантія захисту прав і свобод та інтересів громадян у судовому процесі. *Європейські перспективи*. 2021, № 3. С. 46-52.
9. Міжнародна науково-практична конференція „Захист прав медичних і фармацевтичних працівників як запорука захищеності прав пацієнтів” 26-27 квітня 2013 року, м. Київ: Збірник тез доповідей / Упор. к.ю.н. Гревцова Р.Ю., д.м.н. Степаненко А.В. – Київ: ТОВ „ДКС центр”, 2013. – 104 с.
10. Охорона здоров'я і права людини: ресурсний посібник / за наук. ред. І.Я. Сенати (укр. версія). – 5-те вид., доп. – Львів: видавництво ЛОБФ „Медицина і право”, 2013. – 989 с.
11. Прес-служба «Українського медичного часопису». Захист прав лікарів та медичних закладів: поради провідних фахівців // Український медичний часопис. – 2017. – 23 листопада. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.umj.com.ua/wp/wp-content/uploads/2017/11/Zahistprav.pdf?upload=> .
12. Савчин М. В. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму: монографія. Ужгород: РІК-У, 2018. 440 с.
13. Шевчук Н.В. Адміністративно-правове регулювання організації охорони здоров'я на регіональному рівні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2015. 20 с.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-VR>
2. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 груд. 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/80731-10>.
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Вид. 10-те, переробл. і допов. Київ : ВД Дакор, 2018. 1360 с.
5. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-XII // Відомості Верховної Ради України.—1993.—№4.—ст.19.
6. Про затвердження Положення про клінічний лікувально-профілактичний заклад: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 5 червня 1997 року №174.
7. Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров'я України: Постанова КМУ від 25 березня 2015 р. № 267

8. Про затвердження Примірного Положення про головного лікаря дитячої міської поліклініки: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29 листопада 2002 року № 434.
9. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 року №1023-XII // Відомості Верховної Ради України 1991. - № 30. - ст.379.
10. Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 року №393/96-ВР // Відомості Верховної Ради. - 1996. - №47. - ст.256.
11. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року №2657-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - №48. - ст.650.
12. Про національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII
13. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII
14. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 року № 776/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 20. - ст.99.
15. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січн. 2003 р. № 435-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>